

Оригінальні статті

УДК 616.8-089.005

Горбань А.Є.¹, Педаченко Є. Г.², Закрутько Л.І.¹, Скобська О.Є.², Бородай С.М.¹

¹ Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України (Укрмедпатентінформ), Київ, Україна

² Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

Моніторинг основних засобів наукової комунікації за напрямком «Нейрохірургія» у сфері охорони здоров'я України за 2008–2011 рр.

Представлені результати ретроспективного аналізу основних засобів наукової комунікації за напрямком «Нейрохірургія» у сфері охорони здоров'я України за 2008–2011 рр. За цей період проведені 6 наукових медичних форумів з висвітлення актуальних науково-практичних питань та досягнень з різних напрямків нейрохірургії. Проаналізовані чинники, що впливають на ефективність проведення наукових форумів. Запропоновано для впровадження в практику охорони здоров'я України 70 інноваційних розробок, зокрема, 56 нововведень, 7 методичних рекомендацій (МР), 7 інформаційних листів (ІЛ). Аналіз МР та ІЛ свідчить про необхідність підвищення якості наукової інформації відповідно до засад доказової медицини.

Ключові слова: інформаційне забезпечення напрямку «Нейрохірургія» в Україні, засоби наукової комунікації, наукові медичні форуми, нововведення, методичні рекомендації, інформаційні листи.

Український нейрохірургічний журнал. — 2013. — №1. — С. 59–62.

Надійшла до редакції 13.02.13. Прийнята до публікації 06.03.13.

Адреса для листування: Скобська Оксана Євгенівна, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова, вул. Платона Майбороди, 32, Київ, Україна, 04050, e-mail: skobska@i.ua

Актуальність. Поширення нейрохірургічних захворювань в Україні з кожним роком збільшується. Так, у 2010 р. зареєстровано 101 187 пацієнтів з нейрохірургічними захворюваннями; з них: черепно-мозкова травма діагностована у 45 618, дискогенний радикуліт — у 16 770, нейроонкологічні захворювання — у 8051, судинні захворювання — у 8923, гостра спінальна травма — у 3342, захворювання ЦНС у дітей — у 12 685 [1].

Сучасний розвиток нейрохірургії ґрунтується на впровадженні і вдосконаленні стандартизованих схем діагностики й лікування на основі нових технологій і принципів доказової медицини, залучення досягнень суміжних дисциплін, що базуються на новітніх дослідженнях нейробіологічних та медичних наук [2].

Поінформованість фахівців дозволить поліпшити якість надання спеціалізованої високотехнологічної допомоги широким верствам населення України, що сприятиме зменшенню летальності, інвалідності, підвищенню якості життя хворих і матиме не лише медичне, а й соціальне значення.

З метою забезпечення фахівців-нейрохірургів інформаційним матеріалом, науковці в галузі нейрохірургії розробляють і розповсюджують нововведення, які включають до Реєстру галузевих нововведень, методичних рекомендацій (МР) та інформаційних листів (ІЛ).

МР — засіб наукової комунікації для впровадження в сфері охорони здоров'я інноваційної чи вдосконаленої медичної технології (далі — інноваційна технологія), клінічних настанов, уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів), а також використання в навчальних процесах.

ІЛ — засіб наукової комунікації для впровадження в сфері охорони здоров'я алгоритмів інноваційних технологій. Містить опис інноваційної технології з обов'язковим посиланням на джерело доказовості.

Реєстр нововведень — засіб наукової комунікації, за яким здійснюється пошук джерела з повним описом інноваційних чи вдосконалених медичних технологій, для їх подальшого впровадження в практичну діяльність у сфері охорони здоров'я України.

Мета дослідження: моніторинг основних засобів наукової комунікації за напрямком «Нейрохірургія» у сфері охорони здоров'я України як фактора впливу на якість надання нейрохірургічної допомоги населенню України.

Матеріали і методи дослідження. Експертами Центру проаналізовані основні засоби наукової комунікації за напрямком «Нейрохірургія» за зазначений період: щорічні реєстри з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій (далі — Реєстри); матеріали наукових форумів; реєстри галузевих нововведень; МР, узгоджені МОЗ України, та ІЛ. Застосовані методи експертної оцінки, системного, статистичного, структурно-логічного та графічного аналізу.

Результати та їх обговорення. Одним з найважливіших засобів ознайомлення спеціалістів певного профілю з результатами новітніх наукових розробок та медичними технологіями є проведення наукових медичних форумів. Основним засобом координації проведення зазначених заходів у сфері охорони здоров'я є щорічний Реєстр [3–6].

У **табл. 1** представлена інформація про наукові медичні форуми за напрямком «Нейрохірургія», проведені в Україні у 2008–2011 рр.

Таблиця 1. Офіційні наукові медичні форуми за напрямком «Нейрохірургія», проведені в Україні у 2008–2011 рр.

Рік	Наукові медичні форуми	
	з'їзди	науково-практичні конференції
2008	1	—
2009	—	1
2010	—	1
2011	—	4
Разом	1	5

За останні 4 роки організовані та проведені 6 науково-медичних форумів (1 з'їзд і 5 науково-практичних конференцій) з висвітлення актуальних науково-практичних питань та досягнень різних напрямків нейрохірургії. У роботі зазначених наукових форумів активну участь брали як вітчизняні фахівці, так і спеціалісти країн близького й далекого зарубіжжя (Росії, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Білорусі, Латвії, Ізраїлю, США, Японії, Італії, Індії та ін.).

В останні роки в Україні (Одеса, Київ, Ужгород) впроваджені школи та семінари за підтримки Всесвітньої та Європейської асоціації нейрохірургів за участю відомих фахівців-нейрохірургів світу.

Організаторами та співорганізаторами зазначених наукових форумів були науково-дослідні установи НАМН України, вищі медичні навчальні заклади (ВМНЗ) та заклади післядипломної освіти МОЗ України, асоціації та інші установи (табл. 2).

Пріоритетні питання, що стояли на порядку денному, висвітлювали окремі аспекти ендоскопічної та судинної нейрохірургії, функціональної нейрохірургії, сучасні принципи лікування нейрогенних больових синдромів, нейроонкологічних захворювань, травматичного ураження головного та спинного мозку тощо. Завдяки впровадженню нових методів діагностики (особливо нейровізуалізації), нейрохірургічних технологій (лазерних, ультразвукових, ендоскопічних, стереотаксичних, навігаційних тощо), методів лікування (радіохірургія) значно зменшився ризик пошкодження анатомічних структур головного мозку,

підвищилася радикальність видалення внутрішньочерепного патологічного вогнища, поліпшилася якість життя пацієнтів.

Разом з тим, під час аналізу ефективності реалізації рішень, прийнятих на наукових форумах, встановлено, що у більшості ситуацій резолюційна частина матеріалів цих наукових форумів є декларативною, що унеможливило здійснення контролю ефективності реалізації запропонованих попереднім аналогічним науковим форумом заходів з наукової розробки актуальних проблем за напрямком «Нейрохірургія», визначення науковців, наукових шкіл і установ, відповідальних за їх вирішення.

За прийнятими критеріями оцінювання недостатню увагу приділено втіленню конкретних пропозицій у практику охорони здоров'я України, у більшості ситуацій не визначені завдання та строки виконання, що негативно відображається на результатах реалізації запропонованих заходів та ефективності впровадження інноваційних технологій.

Робота наукового форуму має створювати умови для конструктивної оцінки результатів наукових розробок та їх значення для практики охорони здоров'я, сприяти пришвидшенню впровадження інноваційних пропозицій, обґрунтуванню нових перспективних напрямків наукових пошуків. Цим забезпечується чи не єдиний в сучасних умовах зв'язок науковців з практичними лікарями.

Одним з важливих засобів наукової комунікації є Реєстр галузевих нововведень, який щороку формують за результатами науково-дослідних робіт (НДР), проведених установами МОЗ України, НАМН України або є узагальненням клінічного досвіду фахівців практичної охорони здоров'я. Пропозиції цього Реєстру можуть бути використані в практичній діяльності у сфері охорони здоров'я.

За період 2008–2011рр. Центром сформовані 4 реєстри галузевих нововведень [7–10], до яких за напрямком «Нейрохірургія» включені деякі пропозиції.

Важливими засобами наукової комунікації є МР, які містять повний опис інноваційної (чи вдосконаленої)

Таблиця 2. Організатори проведення наукових медичних форумів за напрямком «Нейрохірургія» в Україні у 2008–2011 рр.

Організатори та співорганізатори*	2008	2009	2010	2011
Наукові установи НАМН України				
ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України», м. Київ	1	1	1	2
ДУ «Інститут неврології, психіатрії, та наркології НАМН України», м. Харків	—	—	—	1
ВМНЗ та заклади післядипломної освіти МОЗ України				
Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика МОЗ України, м. Київ	—	—	—	2
Інші установи				
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	—	—	—	1
Клінічна лікарня «Феофанія» Державного управління справами	—	—	—	1
Асоціації та товариства України				
Українська асоціація нейрохірургів	1	1	1	1
Українська медична асоціація	—	—	—	1

Примітка. * — в організації та проведенні деяких наукових форумів брали участь декілька установ, закладів та організацій.

медичної технології, запропонованої для впровадження, з представленням доказової частини, та ІЛ, які мають містити алгоритм застосування інноваційної (чи вдосконаленої) медичної технології з посиланням на джерело доказовості. У **табл. 3** представлені дані щодо розробки нововведень, МР та ІЛ за напрямком «Нейрохірургія» у 2008–2011 рр.

Як свідчать представлені дані, за напрямком «Нейрохірургія» у 2008–2011 рр. науковцями запропоновані для впровадження 70 розробок, з них 56 нововведень, 7 МР, 7 ІЛ. Наведені дані свідчать, що інноваційна активність за напрямком «Нейрохірургія» за останні 2 роки мала тенденцію до зростання.

Запропоновані інноваційні розробки ефективно застосовують в Україні в практиці діагностики й лікування, профілактики й реабілітації за різних захворювань нейрохірургічного профілю, зокрема, у галузі нейротравматології, хірургії периферійної нервової системи, судинних захворюваннях ЦНС, спінальній нейрохірургії. В зазначених засобах наукової комунікації висвітлені нові методи діагностики (у 25%), лікування (у 62,5%), профілактики (у 12,5%).

Під час аналізу МР та ІЛ встановлене недостатнє висвітлення позитивних показників критеріїв. Найбільш значну частоту негативних показників спостерігали за такими критеріями: чіткість визначення протипоказань до застосування, наявність інформації про безпечність застосування, визначеність критеріїв відбору об'єктів дослідження, достатність кількості об'єктів дослідження для проведення статистичного аналізу, наявність посилань на використані методи статистичної обробки, визначення патологічних станів за МКХ-10, обґрунтованість використання патентованих назв лікарських засобів, чіткість викладення висновків, використання бібліографічних джерел за останні 5 років, підтвердження охороноспроможності як об'єкту права інтелектуальної власності.

Висновки. Забезпечення реалізації заходів з реформування сфери охорони здоров'я можливе лише за умови ефективного впливу результатів наукових досліджень на якість надання медичної допомоги, поліпшення показників здоров'я населення і діяльності лікувально-профілактичних закладів.

Моніторинг засобів наукової комунікації доводить активність нейрохірургічної наукової спільноти щодо впровадження наукових розробок в практику охорони здоров'я.

Таблиця 3. Інноваційна активність за напрямком «Нейрохірургія» за останні 4 роки.

Рік	Нововведення	МР	ІЛ	Разом
2008	7	1	2	10
2009	11	1	2	14
2010	13	4	1	18
2011	25	1	2	28
Разом	56	7	7	70

Аналіз основних засобів наукової комунікації в інформаційному забезпеченні спеціалістів за напрямком «Нейрохірургія» свідчить, що запорукою такого впливу має стати підвищення як кількісних, так і якісних показників цих засобів, зокрема, підвищення ролі засад доказової медицини при їх створенні та впровадженні в практику охорони здоров'я, розширення кола колективів, установ та закладів-розробників інноваційних пропозицій, підвищення вимог до планування та результативності проведення наукових форумів.

Список літератури

1. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2010 рік: [монографія]; за ред. О.В. Аніщенко. — К., 2011. — 461 с.
2. Педаченко Є.Г. Інформація Хартії UEMS (Європейської Співки Медичних Фахівців) щодо навчання медичних спеціалістів в Європейському Союзі: статут з питань нейрохірургічної підготовки (лютий 2007 р.) / Є.Г. Педаченко, М.Є. Поліщук, А.П. Гук // Укр. нейрохірург. журн. — 2008. — №2. — С.73–82.
3. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводяться у 2008 р. — К., 2008. — 96 с.
4. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводяться у 2009 р. — К., 2009. — 75 с.
5. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводяться у 2010 р. — К., 2010. — 85 с.
6. Реєстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводяться у 2011 р. — К., 2010. — 88 с.
7. Реєстр галузевих нововведень. — К., 2008. — Вип.28–29. — 249 с.
8. Реєстр галузевих нововведень. — К., 2009. — Вип.30–31. — 264 с.
9. Реєстр галузевих нововведень. — К., 2010. — Вип.32–33. — 276 с.
10. Реєстр галузевих нововведень. — К., 2011. — Вип.34–35. — 279 с.

Горбань А.Е.¹, Педаченко Е.Г.², Закрутько Л.И.¹, Скобская О.Е.², Бородай С.Н.¹

¹ Украинский центр научной медицинской информации и патентно-лицензионной работы МЗ Украины (Укрмедпатентинформ), Киев, Украина

² Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины, Киев, Украина

Мониторинг основных средств научной коммуникации в направлении «Нейрохирургия» в сфере здравоохранения Украины за 2008–2011 гг.

Представлены результаты ретроспективного анализа основных средств научной коммуникации в направлении «Нейрохирургия» в сфере здравоохранения Украины за 2008–2011 гг. За это время проведены 6 научных медицинских форумов, посвящённых актуальным научно-практическим вопросам и достижениям в различных разделах нейрохирургии. Проанализированы факторы, влияющие на эффективность проведения научных форумов. Предложены для внедрения в практику здравоохранения Украины 70 инновационных разработок, а именно: 56 нововведений, 7 методических рекомендаций (МР), 7 информационных писем (ИП). Анализ МР и ИП свидетельствует о необходимости повышения качества научной информации в соответствии с принципами доказательной медицины.

Ключевые слова: информационное обеспечение направления «Нейрохирургия» в Украине, средства научной коммуникации, научные медицинские форумы, нововведения, методические рекомендации, информационные письма.

Поступила в редакцию 13.02.13. Принята к публикации 06.03.13.

Адрес для переписки: Скобская Оксана Евгеньевна, Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова, ул. Платона Майбороды, 32, Киев, Украина, 04050, e-mail: skobska@i.ua

Gorbahn A.E.¹, Pedachenko E.G.², Zakruhtko L.I.¹, Skobska O.E.², Boroday S.M.¹

¹ Ukrainian Centre of Scientific Medical Information and Patent Licence Provision of the Ministry of Healthcare of Ukraine, Kiev, Ukraine

² Institute of Neurosurgery named after A.P. Romodanov, NAMS Ukraine, Kiev, Ukraine

Monitoring of the main facilities of scientific communication in neurosurgery in Healthcare of Ukraine in 2008–2011

Data of retrospective analysis of main facilities of scientific communication in neurosurgery in Healthcare of Ukraine in 2008–2011 are given. During this mean period of time 6 scientific medical forums were held in Ukraine dedicated to actual scientific and practical issues and achievements in different sections of neurosurgery. Factors affecting the scientific forums efficiency were analyzed. 70 innovative developments including 56 innovations, 7 guidelines (GL), 7 information letters (IL) were proposed for introduction in practice of Healthcare of Ukraine. The analysis of GL and IL revealed the necessity to improve quality of scientific information according to the principles of evidential medicine.

Key words: information support of neurosurgery in Ukraine, facilities of scientific communication, scientific medical forums, innovations, guidelines, information letters.

Received, February 13, 2013. Accepted, March 06, 2013.

Address for correspondence: Oksana Skobska, Institute of Neurosurgery named after acad. A.P. Romodanov, 32 Platona Mayborody St, Kiev, Ukraine, 04050, e-mail: skobska@i.ua